

**ҮНДСЭН ХУУЛИЙН БОЛОВСРОЛ ОЛГОХ ТОГТОЛЦОО БА ПАРЛАМЕНТЫН
ОРОЛЦОО: ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГА**

*Г.Билгээ, П.Уранчимэг, С.Золжаргал,
Б.Туул, Д.Халиун*

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

Нэг. ҮНДСЭН ХУУЛИЙН БОЛОВСРОЛ, АЧ ХОЛБОГДОЛ

Хоёр. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГА

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

УДИРТГАЛ

Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас ирүүлсэн захиалгын дагуу “Үндсэн хуулийн боловсрол олгох тогтолцоо ба парламентын оролцоо: гадаадын зарим орны туршлага” сэдэвт харьцуулсан судалгааны ажлыг Парламентын судалгааны хүрээлэнд гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго

Гадаадын зарим орны парламентаас Үндсэн хуулийн боловсрол олгох үйл ажиллагаанд оролцож буй байдал, парламентын болон иргэний хөтөлбөртөө тусган албан болон албан бус хэлбэрээр сурталчилж байгаа байдал, Үндсэн хуулиа сахин биелүүлэх, дээдлэн хүндэтгэх, хамгаалан хөгжүүлэхийн ач холбогдлын талаарх асуудлыг эрх зүйн зохицуулалт болон олон улсын байгууллагуудаас гаргасан судалгааны тайлан, зөвлөмжид тулгуурлан судлахыг зорилгоо.

Судалгааны хамрах хүрээ

Захиалгын дагуу Үндсэн хуулийн боловсрол гэж юу вэ? Үндсэн хуулийн боловсрол олгохын ач холбогдол, бусад орны парламент Үндсэн хуулийн боловсролыг хэрхэн олгож буй зэргийг авч үзсэн болно.

Судалгаанд дараах орнуудыг сонгон судалсан болно. Үүнд:

- Австралийн Холбооны Улс;
- Америкийн Нэгдсэн Улс;
- Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс зэрэг болно.

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Австрали Улс нь Үндсэн хуулийн боловсролд ач холбогдол өгч албан бус хөтөлбөрөөр дамжуулан сургуулийн сурагчид, оюутан залуучууд, иргэдэд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулдаг. Тус улсын **Парламентын боловсролын газар** нь (Parliamentary Education Office) ардчиллын талаар мэдлэг олгох, сургалтын хөтөлбөр, эх сурвалжаар дамжуулан сонирхолтой хэлбэрээр бүх насны хүмүүст хүрч ажилладаг бөгөөд Австралийн Үндсэн хуулийг дэлгэрэнгүй, ойлгомжтой хэлбэрээр тайлбарлан таниулж, иргэдэд цахим хуудсаараа дамжуулан сурталчилдаг байна.

Тус газар нь Сенатын Клеркийн удирдлагад харьяалагдах бөгөөд Сенатын болон Төлөөлөгчдийн танхим хамтран санхүүжүүлж, парламентын боловсролд дэмжлэг үзүүлэн ажилладаг. Энэхүү Парламентын боловсролын хөтөлбөрт “Австралийн Үндсэн хууль” сэдвийг багтаасан байна.

Үндсэн хуулийн боловсролын сан нь 1995 онд байгуулагдсан бөгөөд Австралийн Үндсэн хууль, засаглалын тогтолцооны түүх, үйл ажиллагааны талаарх олон нийтийн ойлголт, үнэлэмжийг дээшлүүлэх зорилготой ашгийн бус байгууллага юм. Ялангуяа залуучуудад зориулсан Австралийн Үндсэн хуулийн талаарх мэдлэг, ойлголт, хандлага, оролцоог сайжруулах нэмэгдүүлэхийг алсын хараагаа болгон ажиллаж байна.

Тус сан нь иргэний боловсролын сургалт зохион байгуулах, сургалтын хөтөлбөр боловсруулж сургуулиуд болон бусад боловсролын байгууллагуудад санал болгодог юм. Энэхүү сан нь Австраличуудад Засгийн газрын үйл ажиллагаа, Үндсэн хуулийн үүсэл, түүх болон өнөөгийн хамаарлын талаарх бодит мэдлэг олгохыг тэргүүлэх чиглэлээ болгон ажилладаг байна.

Мөн Австрали Улсын нийслэл Канберрад Дээд шүүхийн дэргэд **Австралийн Үндсэн хуулийн төвийг** байгуулж Үндсэн хуулийн үзэсгэлэн, сургуулийн сурагчдад зориулсан сургалтын хөтөлбөр болон вебсайтыг боловсруулсан байна. Сургалт болон сургалтын вебсайт нь үзэсгэлэнгийн өмнөх ба дараах эх сурвалжуудын талаар мэдээлэл өгдөг. Энэхүү эх сурвалжид Австралийн Үндсэн хууль түүний түүх, ач холбогдлын талаар, Үндсэн хуулийн зургаан зарчмын талаар, Австралийн парламентын систем, ардчилсан засаглалын тогтолцооны үйл явц, түүний түүх зэрэг сэдвүүд багтсан байна.

АНУ-ын Үндсэн хууль бусад улс орнуудтай харьцуулахад, Үндсэн хуулиа сурталчлах, Үндсэн хуулийн боловсрол олгох тал дээр их анхаарч ирсэн байна. Сургууль, байгууллага бүр сургалтын байгууллагаараа дамжуулан Үндсэн хуулийн боловсрол олгож байна. Үүнээс дараах гол гол байгууллагуудыг авч үзлээ. Үүнд:

Филадельфи дахь **Үндсэн хуулийн үндэсний төв** нь Америк болон дэлхийн өнцөг булан бүрт байгаа бүх насны, ижил үзэл бодолтой хүмүүсийн нэгдэл бөгөөд түүхэн дэх хүний эрх, эрх чөлөөний тухай хамгийн том үзэл баримтлал болсон АНУ-ын Үндсэн хуулийн талаар судлах, мэтгэлцэх, алдаршуулах зорилгыг агуулсан байна.

Ашгийн төлөө бус тус төв нь Үндсэн хуулийн боловсрол олгох, мэтгэлцээн хийх Америкийн тэргүүлэх платформ болохоос гадна Конгрессын **"АНУ-ын Үндсэн хуулийн тухай ойлголт, мэдээллийг намаас ангид/бусаар түгээх"** дүрмийг биелүүлдэг байна.

Америкийн Үндсэн хуулийн нийгэмлэг нь 48 мужийг хамарсан, хуульчид болон хуулийн сургуулиудын оюутнуудын 200 гаруй холбоо, бүлгээс бүрдсэн үндэсний хэмжээний нийгэмлэг юм. Тус нийгэмлэгийн бүлгүүд нь байнгын зарчим, тулгамдсан асуудлуудын талаар мэтгэлцээн, хэлэлцүүлэг өрнүүлэх платформыг санал болгодог бөгөөд орон нутгийн болон үндэсний ач холбогдол бүхий асуудлаар сүлжээ байгуулах, зөвлөгөө өгөх, зохион байгуулах боломжийг олгодог.

Үндэсний архив, бүртгэлийн газар нь холбооны агентлагууд болон олон нийтэд судалгаа, лавлагааны үйлчилгээ үзүүлэхээс гадна Америкчуудад архивын бүртгэлийг хэрхэн ашиглах талаар туслах зорилгоор боловсролын хөтөлбөр, олон нийтийн семинар зохион байгуулдаг. Үндсэн хуулийн боловсролыг **Хуулийн архивын төвөөр** дамжуулан түгээдэг байна. Тус төв нь олон нийтэд зориулсан хөтөлбөрөөр дамжуулан, түүхэн баримт бичгүүдийг ашиглан Конгресс болон АНУ-ын Төлөөллийн Засгийн газрын түүхийг **иргэдэд илүү сайн ойлгоход тусалдаг байна.**

ХБНГУ-ын Бундестагийн 22 **гишүүнээс бүрдсэн Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын Удирдах зөвлөл** нь Бундестагийн Дотоод хэргийн Байнгын хороонд харьяалагдаж, Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлаг (Bundeszentrale für politische Bildung/bpb)-т улс төрийн тэнцвэрт байдалд нь хяналт тавьж ажилладаг. Бундестагийн бүрэн эрхийн хугацаа эхлэх бүрд Германы Бундестагийн Ернхийлөгч парламент дахь намын бүлгүүдийн санал болгосноор Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын Удирдах зөвлөлийн гишүүдийг томилдог. Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлаг (Bundeszentrale für politische Bildung/bpb) нь ХБНГУ-ын Дотоод хэргийн яамны агентлаг бөгөөд Германы бүх хүмүүст Иргэншлийн боловсрол олгох, улс төртэй ажиллах сонирхолтой бүх иргэдийг дэмжих, улс төрийн асуудлаар мэдээлэл өгөх, ардчилсан ухамсрыг бэхжүүлэх Холбооны Улсын төрийн байгууллага юм. Тус Агентлагийн голлох үйл ажиллагааны нэг сургалтын сэдэвт ХБНГУ-ын Үндсэн хуулийн талаарх мэдлэг мэдээлэл чухал байр суурийг эзэлдэг. Үндсэн хууль дотроо Үндсэн эрхийн талаар мөн Холбооны Улсын Үндсэн хуулийн шүүхийн талаар тодорхой ойлголтуудыг заадаг байна.

ОХУ-ын жишээнээс үзэхэд, Дмитрий Носовын сангаас ОХУ-ын Үндсэн хуулийн мэдлэгт зориулж www.12decabry цахим төслийг хэрэгжүүлсэн байна. Тус сан нь нийгмийн өмнө хүлээсэн үүрэг хариуцлагаа ухамсарлаж, улс орныхоо сайн сайхны төлөө бүтээлч хойч үеийг хүмүүжүүлэх зорилготойгоор энэхүү төслийг хэрэгжүүлжээ. Төслийн зохиогч Дмитрий Носовын үзэж байгаагаар Үндсэн хуулийн үндсэн суурийн талаарх мэдлэг нь Оросын иргэний амьдралын үндэс суурь болох ёстой. Цаашлаад төрт ёсны үндсэн зарчмуудыг мэддэг бол иргэд илүү эх оронч болж, эх орондоо итгэх болно, үүгээрээ бахархах болно гэсэн итгэлтэйгээр энэ төслөө хийсэн байна.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

Нэг. ҮНДСЭН ХУУЛИЙН БОЛОВСРОЛ, АЧ ХОЛБОГДОЛ

Үндсэн хуулийн боловсрол нь нийгэм, улс төр, ардчиллын боловсролын нэг бүрэлдэхүүн хэсэг нь юм. Аливаа улс оронд ардчиллын талаарх сайн боловсрол нь Үндсэн хуулийн суурь зарчмууд, Үндсэн хуулийн хүрээнд байгуулагдсан төрийн байгуулал, иргэний нийгмийн талаарх системтэй мэдлэгийг агуулсан байдаг.

Үндсэн хуульт төрийн байгуулал, иргэний нийгмийн талаарх мэдлэг, мэдээлэл сайжрахын хэрээр иргэд, олон нийт ардчилал, хүний эрхийн олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн шалгуур, өөрийн орны төрийн байгууллагууд, иргэний нийгмийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн нийтлэг тогтолцоо болон бусад орнуудтай харьцуулан үнэлж, улс төр, нийгмийн асуудалд шүүмжлэлтэй хандаж, улс төрийн амьдралд идэвхтэй оролцох замаар ардчилсан нийгмийг цогцлоон бүтээхэд хувь нэмэр оруулж байдаг.

1830-аад онд АНУ-аар аялж, улмаар “Америк дахь ардчилал” номоо туурвисан Францын түүхч, дипломатч Алексис де Токвиль нь америкчуудын иргэний нийгмийн төрийн бус байгууллагуудад цаг зав, мөнгө, бусад нөөц бололцоогоо зориулдаг, улмаар нийгмийнхээ сайн сайхны төлөө маш их хувь нэмэр оруулж буй ардчилсан зан төлөвт ихэд гайхширч, дээрх зан төлөвийг “сэтгэлийн дадал” хэмээн нэрлэж, түүнгүйгээр ардчилал үгүй гэж дүгнэсэн байдаг. Токвиль нь хамгийн сайн Үндсэн хууль, институт, хууль дүрэмтэй улс оронд ч иргэдийн “сэтгэлийн дадал” төлөвшөөгүй аваас тогтвортой ардчилал оршин тогтнох боломж үгүй хэмээн хэлсэн байдаг. Тэрээр бидний ирээдүй болсон шинэ үе бол мэдлэг олж авах, ур чадвар эзэмших, үндсэн хуулийн ардчиллын үндэс болсон хувийн болон нийгмийн хандлага, зан чанараа тогтмол хөгжүүлэх шарадлагатай шинэ үеийн хүмүүс юм гэжээ.

Хоёр. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГА

2.1.АВСТРАЛИ УЛС

2.1.1.Парламентын боловсролын газар - Parliamentary Education Office

Австрали Улсын Парламентын боловсролын газар нь (Parliamentary Education Office) ардчиллын талаар мэдлэг олгох, тодорхой хөтөлбөр, эх сурвалжаар дамжуулан сонирхолтой хэлбэрээр бүх насны хүмүүст хүрч ажилладаг бөгөөд жилд 90,000 гаруй иргэдийг Парламентын боловсролын хөтөлбөрт хамруулдаг байна. Тус газар нь Сенатын Клеркийн удирдлагад харьяалагдах бөгөөд Сенатын болон Төлөөлөгчдийн танхим хамтран санхүүжүүлэн Парламентын боловсролд дэмжлэг үзүүлэн ажилладаг. Энэхүү Парламентын боловсролын хөтөлбөрт “Австралийн Үндсэн хууль” сэдвийг багтаасан байдаг.

Парламентын боловсролын газар нь иргэдэд чиглэсэн дараах сургалтуудыг зохион байгуулдаг. Үүнд:

- Бага, дунд ангийн сурагчдад зориулсан туршлага судлах хөтөлбөр нь Австрали орныг илүү сайн танин мэдэх, амьдрах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэхийн тулд парламент хэрхэн ажилладаг талаар мэдлэг олгодог.
- Австралийн парламентын чиг үүрэг, парламент хэрхэн ажилладаг болон бүтцийн талаар мэдэх шаардлагатай бүх зүйс багтана. Мөн Австралийн Үндсэн хуулиас эхлээд хуулийн төсөл, хууль тогтоомжийг хэрхэн боловсруулж баталдаг талаарх мэдлэг олгох юм.
- Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрөөр Австралийн парламентын талаар заах чиглэлээр мэргэшсэн мэргэжилтэн болохыг санал болгодог. Дараах сэдвийн хүрээнд:
 - Австралийн Парламент түүний үүрэг ач холбогдол, үйл ажиллагааны тухай;
 - Австралийн Засгийн газрын тогтолцоо түүнийг хэрхэн ажилладаг тухай;
 - Сургалтын хөтөлбөрт суурилсан интерактив сургалтын гарын авлага болон төлөвлөгөө бэлтгэх.

- Мультимедиа
- Тус газар нь Австралийн Үндсэн хуулийн бүрэн эхийг дэлгэрэнгүй ойлгомжтой цахим (видео) хэлбэрээр иргэдэд вебсайтаар дамжуулан сурталчилдаг.

2.1.2 Үндсэн хуулийн боловсролын сан - Constitution Education Fund⁹⁶

Үндсэн хуулийн боловсролын сан нь 1995 онд байгуулагдсан бөгөөд Австралийн Үндсэн хууль, засаглалын тогтолцооны түүх, үйл ажиллагааны талаарх олон нийтийн ойлголт, үнэлэмжийг дээшлүүлэх зорилготой ашгийн бус байгууллага юм. Ялангуяа залуучуудад зориулсан Австралийн Үндсэн хуулийн талаарх мэдлэг, ойлголт, хандлага, оролцоог сайжруулах, нэмэгдүүлэхийг алсын хараагаа болгон ажиллаж байна. Тус сангийн үйл ажиллагааны хамрах хүрээ нь: Хүүхдүүд 6-15 нас, Залуучууд 15 -25 хүртэлх нас, Эрэгтэйчүүд, Эмэгтэйчүүд, Гэр бүлүүд, Насанд хүрэгчид 25 -65 нас, Насанд хүрэгчид 65 ба түүнээс дээш насныханд бүгдэд хүрч ажиллана.

Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн 2020-2021 оны стратеги төлөвлөгөөг баталсан байна. (Хавсралтаас үзнэ үү)

Тус сангийн үйл ажиллагааны чиглэл нь: иргэний боловсролын сургалт зохион байгуулах, сургалтын хөтөлбөр боловсруулж сургуулиуд болон бусад боловсролын байгууллагуудад санал болгодог юм. Энэхүү сан нь Австраличуудад Засгийн газрын үйл ажиллагаа, Үндсэн хуулийн үүсэл, түүх болон өнөөгийн хамаарлын талаарх бодит мэдлэг олгохыг тэргүүлэх чиглэлээ болгон ажилладаг байна. Тус сангийн үндсэн үйл ажиллагааны хөтөлбөрт дараах зүйлс багтсан байна. Үүнд:

- Дээд шүүхийн дэргэдэх Австралийн Үндсэн хуулийн төв, дагалдах сургалт, мэдээллийн нөөцийн вебсайт;
- Бакалаврын оюутнуудын дунд жил бүр зохион байгуулагддаг Амбан захирагчийн нэрэмжит эссэ бичлэгийн уралдаан;
- Үндсэн хуулийн форум зохион байгуулах орчин үеийн болон түүхэн хуулийн сэдвүүдийг судалж, олон нийтэд сурталчлах;
- Сургуулийн парламент;
- Тэтгэлэгт хөтөлбөр.

Сургуулийн парламент хөтөлбөр - School parliaments⁹⁷

Идэвхтэй иргэн болохын тулд Австраличууд парламент хэрхэн ажилладаг тухай ойлгох нь чухал юм. Австрали залуучуудыг сонгуулийн үйл явцад оролцуулахын тулд оюутнууд эхлээд энэ систем хэрхэн ажилладгийг ойлгох ёстой.

Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн сургуулийн парламент (CSP) нь иргэний боловсрол олгох томоохон санаачилга бөгөөд Австрали даяар бага, дунд сургуулийн аль алинд нь санал болгодог. Сургуулийн парламентын үр дүн нь оюутнууд эрх мэдэлтэй, хариуцлагатай, идэвхтэй иргэн болж төлөвшдөг. Тэд 18 нас хүрмэгц санал өгөхөөр тэсэн ядан хүлээдэг.

- Сургуулийн парламентын хөтөлбөр;
- Сургуульдаа жижиг ардчиллыг бий болгох;
- Хоёр танхимтай оюутны манлайллын бүтцийг нэгтгэх;
- Австралийн засаглалын системийг хуулбарлах;
- Оюутнуудад сонгуулийн болон парламентын үйл явцын талаар заах;
- Оюутны парламентын лавлагаа, хороодыг нэгтгэх;
- Оюутнуудыг иргэний үйл ажиллагаанд тасралтгүй оруулах;

⁹⁶ <http://cefa.org.au/#:~:text=The%20Constitution%20Education%20Fund%20Strategic,the%20Australian%20system%20of%20Government.>

⁹⁷ <http://cefa.org.au/school-parliaments-primary-and-secondary>

- Сургуулийнхаа иргэний бүх үйл ажиллагааг явуулах чадвартай байх, оюутнууд удирддаг байх;
- Сургуулийн иргэний үйл ажиллагаа бий болгох;
- Иргэний боловсролын талаар өргөн цар хүрээтэй, урт хугацааны төлөвлөгөө гаргах.

Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн “сургуулийн парламент” нь сурагчдад Холбооны парламент хэрхэн ажилладаг талаар маш сайн ойлголт өгөх хөтөлбөр юм. Сурагч бүр парламенттай холбогдсон үйл ажиллагаанд оролцож иргэнийхээ эрх үүргийг биелүүлэх боломжтой гэдгийг ойлгодог. Сургуулийн парламентыг хэрэгжүүлэхэд найман алхам байдаг.

- Оюутнуудад оюутны засгийн газрыг танилцуулах. Сургуулийн парламентыг сурталчлах нь сургуулийн хамт олны дунд олон тооны хүмүүсийг хамруулах шаардлагатай болно. Сургууль өөрсдийн Үндсэн хуулийг бичих болно.
- Сургууль дотроо улс төрийн намууд үүсгэх. Намын гишүүд бодлого боловсруулж, удирдагч, нэр дэвшигчдийг өөр хоорондоосоо сонгодог.
- Сонгуулийн сурталчилгаа явуулах. Нэр дэвшигчээр сонгогдоогүй сурагчид нь өөр сонгуулийн кампанит ажлыг хийх ба сэтгүүлч, хянагч, төрийн албан хаагч гэх мэт өөр өөр үүрэг гүйцэтгэх болно.
- Сонгууль хийх. Үүнийг онлайнгаар эсхүл цаас, харандаа ашиглан бичгээр хийж болно.
- Парламент хуралдаж, хамгийн олон нэр дэвшигч ялсан намын төлөөлөл Засгийн газар (Гүйцэтгэх засаглал) байгуулдаг. Нөгөө нам нь сөрөг хүчин болдог.
- Улс төрийн намуудын бий болгосон бодлогыг үндэслэн парламент сургуулийн хууль тогтоомжийг гаргана. Ерөнхий захирагч хууль тогтоомжийг хүчин төгөлдөр болгож гарын үсэг зурж баталгаажуулна.
- Сургуулийн парламентын зорилго, гишүүнчлэл, үйл ажиллагааг тодорхойлсон хуулийг бий болгох;
- Баталсан хууль тогтоомжийг сургуульд хэрэгжүүлдэг.

Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн хэрэгжүүлдэг арга хэмжээ

Амбан захирагчийн нэрэмжит шагнал⁹⁸

Амбан захирагчийн нэрэмжит уралдааны шагнал бол Үндсэн хуулийн боловсролын сангаас жил бүр зохион байгуулдаг эссэ бичлэгийн уралдаан юм. Австрали Улсын иргэн, их дээд сургуульд бакалаврын зэргээр суралцаж буй бүх оюутнууд оролцох боломжтой уралдаан юм. Уралдааныг Австралийн дээд шүүхийн шүүгч даргалан нэр хүндтэй эрдэмтэн судлаачдыг шүүгчдийн багт оролцуулдаг байна. Энэхүү нэр хүндтэй уралдаан 15 жилийн турш явагдаж байгаа бөгөөд оюутан залуучуудад эрдэм шинжилгээний ур чадвар, авьяас, мэдлэгээрээ хүлээн зөвшөөрөгдөх боломжийг олгодог байна. 2019-2020 онд шагналын сан нь 10,000 доллар байжээ.

Үндсэн хуулийн форум⁹⁹

Үндсэн хууль нь төрийн тогтолцооны үндэс суурь болсон баримт бичиг юм. Иймд олон нийтэд үнэ цэнийг ойлгуулах, сурталчлахад тус форум ач холбогдолтой байна.

Үндсэн хуулийн форум бол Үндсэн хууль, засаглалын тогтолцоо, хууль дээдлэх ёс түүний ач холбогдлыг шинжлэх, харьцуулах, хэлэлцэхээр цуглаж буй хэрэг юм.

- Үндсэн хууль нь орчин үед ямар ач холбогдолтой байна?
- Төрийн тогтолцооны талаар юу гэж бодож байна? Бусад орнуудтай харьцуулбал
- Австралийн залуучуудын 60 % нь ардчилалд сэтгэл хангалуун бус байдаг үүнийг юу гэж боддог вэ? гэх мэт сэдвээр хэлэлцүүлэг өрнүүлдэг.

⁹⁸ <http://www.cefa.org.au/governor-generals-prize>

⁹⁹ <http://www.cefa.org.au/cefafas-constitutional-forum-ccf>

2.1.3. Австралийн боловсролын Үндсэн хуулийн төв - Australian Constitution Centre¹⁰⁰

Австралийн Дээд шүүхийн дэргэдэх Австралийн Үндсэн хуулийн төв үзэсгэлэн, сургуулийн сурагчдад зориулсан сургалтын хөтөлбөр болон сургалтын цахим хуудсыг боловсруулсан байна.

Австралийн Боловсролын Үндсэн хуулийн төвийн үзэсгэлэнг 2018 оны 4-р сарын 09-нд Канберра мужийн Дээд шүүхийн дэргэд нээсэн. Хөтөлбөрт 5-10 хүртэлх насны сурагчдын сургалтын хөтөлбөрийг дэмждэг. Энэхүү хөтөлбөрийг Австралийн Засгийн газрын буцалтгүй тусламжаар санхүүжүүлсэн бөгөөд үзэсгэлэн, цахим хуудсыг Үндсэн хуулийн боловсролын сан Австралийн дээд шүүхтэй хамтран хийсэн байна.

Австралийн сургуулиудад өөрсдийн үндсэн хуулийнхаа түүх, засгийн газрын үйл ажиллагааны явцын талаар илүү сайн заах нөөц хэрэгтэй гэж үздэг. 2017 онд 10-р ангиудын дунд ACARA буюу иргэний болон иргэний харьяаллын шалгалт (NAP_CC) авахад сурагчдын дөнгөж 38% нь Австралийн иргэний харилцааны талаарх мэдлэг чадварын стандартыг хангасан байна. Энэ нь оюутнуудын 62% нь тэнцээгүй гэсэн үг юм. Ийм үр дүн нь иргэний нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай гэж үзэж байгаа юм.

Сургалт болон сургалтын вебсайт нь үзэсгэлэнгийн өмнөх ба дараах эх сурвалжуудын талаар мэдээлэл өгдөг. Энэхүү эх сурвалжид Австралийн Үндсэн хууль, Австралийн засаглалын тогтолцооны түүх, үйл ажиллагаа, Австралийн сургалтын хөтөлбөр, муж/нутаг дэвсгэрийн хүмүүнлэгийн ухааны сургалтын хөтөлбөрийг дэмждэг дараах сэдвүүд багтсан болно. Үүнд:

1. Австралийн Үндсэн хууль түүний түүх, ач холбогдлын талаар;
2. Үндсэн хуулийн зургаан зарчим: ардчилал, хууль засаглал, эрх мэдлийн хуваарилалт, федерализм, үндэстэний үүрэг хариуцлага, эрх;
3. Австралийн парламентын систем, ардчилсан засаглалын тогтолцооны үйл явц, түүний түүх;
4. Эртний Грекээс хойших ардчилсан үзэл санааны түүхээс Австралийн Үндсэн хуулийг бичих үнэт зүйлс, үзэл санаа, үүнд нөлөөлсөн зүйлс;
5. Австралийн Дээд шүүх 1903 оноос хойш, ялангуяа 13 Ерөнхий шүүгчийн нүдээр, үндсэн хуулийн зургаан зарчмыг судлах;
6. Австралийн үндсэн хуулийг бүтээсэн түүхэн хүмүүс ба байгууллагуудын тухай.

Энэхүү үзэсгэлэн олон нийтэд Даваа-Баасан гарагуудад 9.45-16.30 цагийн хооронд төлбөргүй нээлттэй байна.

2.2. АМЕРИКИЙН НЭГДСЭН УЛС

2.2.1. Үндсэн хуулийн үндэсний төв¹⁰¹

Филадельфи (Philadelphia) дахь Үндсэн хуулийн үндэсний төв нь Америк болон дэлхийн өнцөг булан бүрт байгаа бүх насны, ижил үзэл бодолтой хүмүүсийн нэгдэл бөгөөд түүхэн дэх хүний эрх чөлөөний тухай хамгийн том үзэл баримтлал болсон АНУ-ын Үндсэн хуулийн талаар судлах, мэтгэлцэх, алдаршуулах зорилгыг агуулсан байна.

Ашгийн төлөө бус тус төв нь Үндсэн хуулийн боловсрол олгох, мэтгэлцээн хийх Америкийн тэргүүлэх платформ болохоос гадна Конгрессын **"АНУ-ын Үндсэн хуулийн тухай ойлголт, мэдээллийг намаас ангид/бусаар түгээх"** дүрмийг биелүүлдэг.

Ард түмэн бид музей төв (Museum of we the people) нь интерактив хөтөлбөр болон музейн үзмэрээр дамжуулан бүх насны жуулчдад Үндсэн хуулийг тайлбарлан таниулдаг бол,

АНУ-ын захиргааны танхим (America's town hall) нь консерватив болон либерал үзэл баримтлалтай удирдагчдыг нэгтгэн, бүх хэвлэл мэдээллийн платформ дээр Үндсэн хуулийг хэлэлцдэг.

¹⁰⁰ <http://cefa.org.au/australian-constitution-centre>

¹⁰¹ National Constitution Center. <https://constitutioncenter.org>

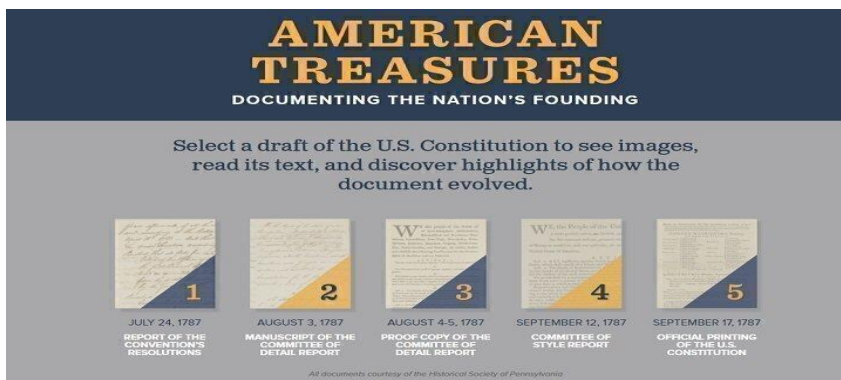
Иргэний боловсролын төв (Headquarters for civic education) нь иргэдэд урам зориг өгөх, АНУ-ын Үндсэн хуулийг судлахад бүх америкчуудыг оролцуулах шилдэг боловсролын хөтөлбөр боловсруулан, онлайн эх үүсвэрийг хүргэдэг байна.

Үндсэн хуулийн үндэсний төв нь 1988 онд батлагдсан **Үндсэн хуулийн өвийн тухай**¹⁰² хуулийн дагуу 2003 оны 7 дугаар сарын 04-ний өдөр байгуулагдсан.

Үндсэн хуулийн үндэсний төв нь холбооны газар дээр байрладаг боловч холбооны байгууллага биш хувийн, ашгийн төлөө бус музей юм. Тус төв нь тасалбар борлуулах, гишүүнчлэл, буяны үйлсийг дэмждэг болон бусад санхүүжилтэд тулгуурлан үйл ажиллагаагаа явуулдаг.

Үндсэн хуулийн үндэсний төв нь Америк даяар болон дэлхийн өнцөг булан бүрт байгаа олон сая хүмүүст үндсэн хуулийн үзэл санааг тайлбарлах, иргэний идэвх санаачлагыг нь нэмэгдүүлэх шинэлэг хөтөлбөр, санаачилгын ажлыг зохион байгуулдаг. Үүнд:

1. Үндсэн хуулийн ховор баримт бичгийг онлайнаар судлах;

2. Музейн өдөр тутмын хөтөлбөр;
3. Үндсэн хуулийн өдөр. АНУ-ын Үндсэн хууль батлагдсан (1787.09.17) өдрийг тохиолдуулан жил бүрийн 9 дүгээр сарын 17-ны өдөр Үндсэн хуулийн өдрийг тэмдэглэдэг;
4. Эрх чөлөөний медаль. Эрх чөлөөний медалийг Үндсэн хуулийн үндэсний төвийн үйл ажиллагааг сайжруулах, үргэлжлүүлэхийн тулд корпорациуд, сангууд, хувь хүмүүсээс дэмжлэг авч бий болгосон байна.

Үндсэн хуулийн үндэсний төвийн боловсрол олгох хүрээ нь үндсэн гурван бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ.

1. Үндсэн хуулийн түүхэн үндэс (Historical Foundations through Storytelling);
2. Үндсэн хуулийг тайлбарлах ур чадвар (Constitutional Interpretation Skills);
3. Иргэний яриа ба эргэцүүлэл (Civil Dialogue and Reflection).

¹⁰² Constitution Heritage Act of 1988. <https://www.congress.gov/100/statute/STATUTE-102/STATUTE-102-Pg1640.pdf>

Үндсэн хуулийн өвийн тухай хууль¹⁰³ (Constitution Heritage Act)

Үндсэн хуулийн өвийн тухай хууль 1988 оны 9 дүгээр сарын 16-ны өдөр батлагдсан. Хуулийн зорилго нь АНУ-ын Пенсильвани (Pennsylvania) мужийн Филадельфи дахь Тусгаар тогтнолын үндэсний түүхийн хүрээлэнд Үндсэн хуулийн үндэсний төвийг байгуулахад чиглэгдсэн. Нийт 6 бүлэгтэй.

- Бүлэг 1. Гарчиг
- Бүлэг 2. Оршил, зорилго
- Бүлэг 3. Төв байгуулах
- Бүлэг 4. Төвийн байршил, үйл ажиллагаа
- Бүлэг 5. Удирдлагын чиг үүрэг
- Бүлэг 6. Санхүүжилт

2.2.2. Америкийн Үндсэн хуулийн нийгэмлэг (ACS)¹⁰⁴

Америкийн Үндсэн хуулийн нийгэмлэг (American constitution society-ACS) нь 48 мужийг хамарсан, хуульчид болон хуулийн сургуулиудын оюутнуудын 200 гаруй холбоо, бүлгээс бүрдсэн үндэсний хэмжээний нийгэмлэг юм. ACS бүлгүүд нь байнгын зарчим, тулгамдсан асуудлуудын талаар мэтгэлцээн, хэлэлцүүлэг өрнүүлэх платформыг санал болгодог бөгөөд орон нутгийн болон үндэсний ач холбогдол бүхий асуудлаар сүлжээ байгуулах, зөвлөгөө өгөх, зохион байгуулах боломжийг олгодог.

Тус байгууллагын алсын хараа нь: Америкийн Үндсэн хуулийн нийгэмлэг нь ардчилал, шударга ёс, тэгш эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, баталгаажуулахад чиглэсэн хууль, эрх зүйн нийгэмлэгүүдийг удирдан зохион байгуулснаар нийтийн эрх ашигт нийцсэн Засгийн газрыг байгуулах; хууль зөрчих, эрх мэдлийг төвлөрүүлэхээс хамгаалах зэрэг АНУ-ын Үндсэн хуулийн заалтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдэнэ.

Нийгэмлэгийн эрхэм зорилго нь: Америкийн Үндсэн хуулийн нийгэмлэг нь Үндсэн хуулийг **"Ард түмний, ард түмний, ард түмний төлөө"** гэж үздэг.

Үндсэн хуулийг эх бичвэрээс нь түүх болон бодит туршлагыг үндэслэн тайлбарладаг. Улсын шилдэг хуульчид, шүүгчид, эрдэмтэд, хуулийн сургуулийн оюутнууд болон олон нийтийн сүлжээгээр дамжуулан бусад хүмүүстэй хамтран **"Хууль нь бидний ардчилал, нийтийн эрх ашгийг хамгаалах, хүмүүсийн амьдралыг дээшлүүлэх хүч мөн"** гэдгийг баталгаажуулах замаар XXI зуунд Үндсэн хуулиа дээдлэхийн төлөө ажилладаг.

¹⁰³ Constitution Heritage Act of 1988. <https://www.congress.gov/100/statute/STATUTE-102/STATUTE-102-Pg1640.pdf>

¹⁰⁴ American constitution society. <https://www.acslaw.org/>

Олон нийтийн хөтөлбөр, нийтлэл, онлайн идэвхтэй оролцоогоор дамжуулан Америкийн Үндсэн хуулийн нийгэмлэг нь дэвшилтэт холбоонуудаа ашиглан оюуны хөрөнгийг бий болгож, шүүхэд хандах, санал өгөх, тэгш эрх, цагаачлал, ажилчдын эрх болон бусад олон хууль, эрх зүйн болон төрийн бодлогын гол асуудлуудын талаар хэлэлцүүлэг өрнүүлдэг.

Мөн тус нийгэмлэг нь орон нутгийн болон үндэсний ач холбогдол бүхий асуудлаар сүлжээ байгуулах, зөвлөгөө өгөх, зохион байгуулах боломжоор хангаж, дараагийн үеийн дэвшилтэт хуульч, шүүгч, бодлогын шинжээч, хууль тогтоогч, эрдэмтэн судлаачдыг төлөвшүүлдэг.

“Үндсэн хууль” танхимын хичээл (Constitution in the Classroom)

Тус нийгэмлэгийн оролцоонд сайн дурын ажилтнууд томоохон үүрэг гүйцэтгэдэг. “Үндсэн хууль” танхимын хичээл” төсөл нь хуульчид болон хуулийн сургуулийн оюутнууд Үндсэн хуулийн тухай сэдвүүдээр бага, дунд, ахлах ангийн сурагчдад хичээл заах боломжийг олгодог.

Америкийн Үндсэн хуулийн нийгэмлэг нь Үндсэн хуулийн хөтөлбөрийг жил бүрийн хуулийн өдөр (V.01) болон Үндсэн хуулийн өдөр (IX.17) албан ёсоор зохион байгуулдаг боловч сайн дурынхныг хичээлийн жилийн аль ч үед заахыг уриалдаг байна.

Сургалтын хөтөлбөр¹⁰⁵ (бага, дунд, ахлах ангийн хөтөлбөрүүд):

- Үндсэн хуулийн хичээлийн төлөвлөгөө
- Санал өгөх эрхийн тухай хичээлийн төлөвлөгөө
- Эрх мэдлийг хуваарилах тухай хичээлийн төлөвлөгөө
- Үг хэлэх эрх чөлөөний тухай хичээлийн төлөвлөгөө
- Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн талаарх хичээлийн төлөвлөгөө
- Гарын авлага зэрэг орно.

2.2.3.Хуулийн архивын төв¹⁰⁶ (Center for Legislative Archives)

Үндэсний архив, бүртгэлийн газрын харьяа Хуулийн архивын төв¹⁰⁷ (Center for Legislative Archives) ажилладаг. Тус төв нь АНУ-ын Төлөөлөгчдийн танхим болон Сенатын түүхэн баримтуудыг хадгалж, судлаачдад хүргэдэг. Олон нийтэд зориулсан хөтөлбөрөөр дамжуулан Төв нь эдгээр түүхэн баримт бичгүүдийг ашиглан Конгресс болон АНУ-ын Төлөөллийн Засгийн газрын түүхийг иргэдэд илүү сайн олгоход тусалдаг байна.

Хуулийн архивын төвийн багш, сурган хүмүүжүүлэгчид, иргэдэд зориулсан сургалтын төлөвлөгөөнд дараах үндсэн асуудлыг тусгадаг байна. Үүнд:

1. Засгийн газрын үндсэн зарчим (11 дэд сэдвийн хүрээнд)
 - Үндсэн хуулийн 6 гол үзэл санаа
 - Анхдагч эх сурвалжийг ашиглан Үндсэн хуулийг судлах нь
 - Үндсэн хуулийн гол үзэл санаануудыг анхдагч эх сурвалж ашиглан судлах нь
2. Конгрессын түүх (дотроо 3 бүлэгтэй, 27 дэд сэдвийн хүрээнд)
 - Иргэний дайны үеийн Үндсэн хууль (1789-1864)
 - Их хямралыг даван туулах (1864-1933)
 - Шинэ хэлэлцээр (1933 оноос өнөөг хүртэл)
3. Конгресс хэрхэн ажилладаг бэ? (7 дэд сэдвийн хүрээнд)

“Үндсэн хуулийн 6 гол үзэл санаа”¹⁰⁸ сургалтын хөтөлбөр:

Тус хөтөлбөрийн зорилго нь: Суралцагчид Үндсэн хуулийн эх бичвэрийг олон талаас нь задлан шинжилж, үндсэн эх сурвалжийг судлах, түүний үндсэн санаатай хэрхэн холбогдож байгааг олж мэдэх, өнөөгийн улс төрийн асуудалтай холбоотой үндсэн хуулийн үндсэн

зарчмуудыг хэлэлцдэг.

¹⁰⁵CITC Curriculum. <https://www.acslaw.org/get-involved/volunteer-opportunities/constitution-in-the-classroom/>

¹⁰⁶National Archives and Records Administration-NARA. <https://www.archives.gov/publications/general-info-leaf-lets/1-about-archives.html>

¹⁰⁷Center for Legislative Archives. <https://www.archives.gov/legislative/cla>

¹⁰⁸Six Big Ideas in the Constitution. <https://www.archives.gov/legislative/resources/education/constitution>

Үндсэн хуулийн 6 гол үзэл санаа гэдэгт:

- 1) Хязгаарлагдмал Засгийн газар
- 2) Бүгд найрамдах үзэл
- 3) Шалгах ба тэнцвэржүүлэх
- 4) Федерализм
- 5) Эрх мэдлийн хуваарилалт
- 6) Ардын бүрэн эрхт байдал

Хичээл бүр 45 минут орох бөгөөд хичээлийн хөтөлбөр, Үндсэн хуультай холбоотой мэдээллийг Үндэсний архив, бүртгэлийн газар, Үндсэн хуулийн үндэсний төв, АНУ-ын Үндсэн хууль¹⁰⁹ (USConstitutus.net) сайтуудаас мэдээлэл авдаг байна.

Хүүхдэд зориулсан Үндсэн хуулийн сургалтын хөтөлбөр (The Constitution for Kids)¹¹⁰ нь дараах хувилбаруудад хуваагдсан байна. (Холбогдох эх сурвалжаас дэлгэрүүлэн үзнэ үү).

- Цэцэрлэгийн наснаас ЕБС-ийн 3 дугаар анги хүртэлх
- ЕБС-ийн 4-7 дугаар ангийн
- ЕБС-ийн 8-12 дугаар ангийн хүүхдэд зориулагдсан үндсэн хуулийн хичээлийн хөтөлбөрүүдийг боловсруулан хүргэж байна.

2.2.4. Хүүхдийн танхим¹¹¹ (Kids in the House)

АНУ-ын Төлөөлөгчдийн танхимын Клеркийн Ажлын албанаас олон нийтэд үзүүлдэг үйлчилгээний нэг нь тус “Хүүхдийн танхим” сайтын үйл ажиллагаа юм.

Зорилго нь бүх насны суралцагсдад АНУ-ын Засгийн газрын хууль тогтоох салбарын талаарх боловсрол олгох, сонирхолтой мэдээлэл өгөх явдал юм. Үүнд: Төлөөлөгчдийн танхимын гүйцэтгэх үүрэг, хууль тогтоох үйл явц, танхимуудын түүх зэрэг сэдвүүдийг багтаасан байна.

“Хүүхдийн танхим”-ын сургалтын хамрах хүрээ нь:

- Цэцэрлэг
- Бага сургууль
- Дунд сургууль
- Ахлах сургууль

Сургалтын сэдвүүд ижилхэн боловч насны ангиллаар нь ялгаатай хөтөлбөр¹¹² боловсруулдаг байна.

№	Хамрах хүрээ	Сургалтын сэдэв
1	Цэцэрлэг	<ul style="list-style-type: none"> - Конгресс гэж юу бэ? - Хууль хэрхэн боловсруулдаг бэ? - Урлаг ба түүх - Конгрессын ордны эргэн тойронд
2	Бага сургууль	
3	Дунд сургууль	
4	Ахлах сургууль	

¹⁰⁹ USConstitutus.net. <https://www.usconstitution.net/>

¹¹⁰ The Constitution for Kids. <https://www.usconstitution.net/constkidsK.html>

¹¹¹ Kids in the House. <https://kids-clerk.house.gov/>

¹¹² Center for Civic Education. <https://www.civiced.org/>

2.3.ХОЛБООНЫ БҮГД НАЙРАМДАХ ГЕРМАН УЛС

2.3.1 Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлаг

ХБНГУ-ын Бундестагийн 22 гишүүнээс бүрдсэн Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын Удирдах зөвлөл¹¹³ нь Бундестагийн Дотоод хэргийн Байнгын хороонд¹¹⁴ харьяалагдаж, Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлаг¹¹⁵ (Bundeszentrale für politische Bildung/bpb)-т улс төрийн тэнцвэрт байдалд нь хяналт тавьж ажилладаг. Бундестагийн бүрэн эрхийн хугацаа эхлэх бүрд Германы Бундестагийн Ернхийлөгч парламент дахь намын бүлгүүдийн санал болгосноор Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын Удирдах зөвлөлийн гишүүдийг томилдог.

Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлаг (Bundeszentrale für politische Bildung/bpb) нь ХБНГУ-ын Дотоод хэргийн яамны агентлаг бөгөөд Германы бүх хүмүүст Иргэншлийн боловсрол олгох, улс төртэй ажиллах сонирхолтой бүх иргэдийг дэмжих, улс төрийн асуудлаар мэдээлэл өгөх, ардчилсан ухамсрыг бэхжүүлэх Холбооны Улсын төрийн байгууллага юм.

Энэхүү Агентлаг нь хэвлэн нийтлэх, семинар, бусад арга хэмжээ, сургалтын аялал, үзэсгэлэн, уралдаан зохион байгуулах, сэтгүүлчдэд зориулсан өргөтгөсөн сургалт явуулах, кино, онлайн бүтээгдэхүүн санал болгох зэргээр сэдэвчилсэн болон түүхэн сэдвүүдийг хөнддөг. Санал болгож буй боловсролын олон төрлийн үйл ажиллагаа нь хүмүүсийг урамшуулж, улс төр, нийгмийн асуудалд шүүмжлэлтэй хандаж, улс төрийн амьдралд идэвхтэй оролцох боломжийг олгодог. Түүхийн туршид дарангуйллын засаглалын туршлагыг харгалзан Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс ардчилал, олон ургальч үзэл, хүлээцтэй байдал зэрэг үнэт зүйлсийг хүмүүсийн оюун ухаанд бат бэх бэхжүүлэх онцгой үүрэг хариуцлага хүлээдэг.

1952 оноос хойш иргэний нийгмийг бэхжүүлэх, сайжруулах зорилготой Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлагийн санал болгож буй боловсролын үйл ажиллагаа нь улс төр, соёл, нийгэм, эдийн засгийн үйл явц нь түүх, нийгэмд хэрхэн нийцэж байгааг ойлгох боломжийг олгож, энэ нь нийгэм, улс төр, боловсрол, сэтгүүл зүйн чиг үүргийнхээ хариуцлагыг хүлээдэг. ХБНГУ-ын Үндсэн хуульд заасан улс төрийн боловсрол олгох үүргийг хүлээсэн байгууллага тул ХБНГУ-д улс төрийн боловсрол эзэмшсэн 400 гаруй боловсролын байгууллага, сан, төрийн бус байгууллагуудын зохион байгуулж буй арга хэмжээг дэмжин ажилладаг.

Агентлаг нь багш нар болон боловсрол, залуучуудын ажилд оролцож буй бүх хүмүүст өргөн хүрээний үйлчилгээ үзүүлдэг. Энэ нь улс төрийн сэдвүүдтэй харьцах, насандаа тохирсон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийг ашиглах замаар залуучуудад шууд ханддаг. Спортын клуб, Бундесвер эсвэл цагдаагийн байгууллагад ажилладаг залуучуудад зориулсан тусгай хэвлэл мэдээллийн багц, ахисан түвшний сургалтын үйл ажиллагааг боловсруулдаг.

Үйл ажиллагаа

Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлагийн гол үйл ажиллагааны нэг бол цаг үеийн гол асуудлуудын талаар мэдээлэл өгөх явдал юм. Их хэмжээний мэдээллийг вэбсайт болон олон төрлийн хэвлэмэл хэвлэлд байршуулдаг. Сэдвийн хүрээнд Европын интеграцлал, улс төр, нийгэм дэх оролцоо, эдийн засаг, санхүүгийн зах зээл, шилжилт хөдөлгөөн, нийгмийн өөрчлөлттэй холбоотой асуудлууд, түүнчлэн түүхэн асуудлууд, ардчилал зэрэг багтана. Бас нэг гол үйл ажиллагааны нэг бол суралцах чадвар нь өөр өөр хүмүүс, янз бүрийн насны, өөр

¹¹³ https://www.bundestag.de/ausschuesse/a04_innenausschuss/KuratoriumderBundeszentralefuerpolitischeBildung

¹¹⁴ <https://www.bundestag.de/inneres>

¹¹⁵ <https://www.bpb.de/>

өөр давхаргын хүмүүсийн мэдээллийн болон боловсролын тусгай хэрэгцээг хангах шинэ төслүүдийг тасралтгүй бий болгох, шинэ арга барилыг хөгжүүлэх явдал юм.

Эрхэм зорилго

Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлаг "bpb" гэж нэрлэгддэг тул хүн бүрд зориулсан тулгамдсан асуудал, мэтгэлцээнүүдийн талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгдөг. Вэбсайт нь герман хэлээр ярьдаг уншигчдад Герман, Европ, олон улсын улс төр, даяарчлалтай холбоотой асуудлаарх олон төрлийн баримт бичиг, график, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, мэтгэлцээнүүдийг санал болгодог. Мөн түүх, ардчилал, нийгэм, эдийн засаг, соёл, хэвлэл мэдээлэл, боловсрол зэрэг ерөнхий сэдвээр хэлэлцүүлэг, материал олж авах боломжтой.

Улс төрийн боловсрол олгох ажилд оролцож буй мэргэжилтнүүдийн үйл ажиллагаа, үйлчилгээ

Сонирхсон бүх хүмүүст иргэний харьяаллын боловсрол олгох боломжийг шууд өгөхөөс гадна агентлаг нь улс төрийн боловсролын чиглэлээр ажилладаг мэргэжилтнүүдийг дэмжих зорилгоор олон төрлийн материал, судлах сэдвийг боловсруулсан болно. Энэ нь Германы өнцөг булан бүрт байгаа түнш байгууллагуудад шууд санхүүжилт олгохоос эхэлдэг бөгөөд гол үүрэг нь улс төрийн боловсролыг орон даяар бүх бүс нутагт орон нутгийн түвшинд олгох явдал юм. Улс төрийн боловсрол олгох үйл ажиллагааг цаашид санхүүжүүлэх боломж, хөрөнгө босгох талаар мэдээллийн үйлчилгээ ч бас бий.

Агентлаг нь мэргэжилтнүүдэд сургалтын арга барил, сургалтын материалын хамт улс төр, нийгэм, эдийн засгийн асуудлаар мэдлэг чадвараа санал болгодог. Материалыг янз бүрийн насны бүлгүүдэд заах, сургууль, семинар, албан бус сургалтын орчин гэх мэт өөр өөр орчинд заахад ашиглах боломжтой. Сургалтын үйл ажиллагаанд семинар, суралцах аялал, Европын сүлжээ болох NECE эсвэл Германы "Verstärker" гэх мэт мэргэжлийн сүлжээнд хамрагдах гэх мэт зүйлс орно. Түүнчлэн блог хөтлөн уг блог нь орчин үеийн түүх, улс төрийн хичээл заах, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэл, хэвлэл мэдээллийн шинэ хэлбэрүүдтэй сургууль, албан бус боловсролын орчинд ажиллахад зориулагдсан болно.

Сургуулиудад зориулсан иргэний боловсрол

Агентлаг нь ахлах ангийн сурагчдад нийгэм, улс төр, эдийн засгийн нарийн төвөгтэй асуудлыг ойлгоход туслах сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр хангадаг. Эдгээр материал нь янз бүрийн насны бүлгүүд, эрчимжүүлсэн сургалт, тусгай сурах хэрэгцээтэй ахлах сургуулийн сурагчдад ашиглах боломжтой. Агентлаг нь өнөөгийн сургуулиудын соёлын олон янз байдлыг харгалзан үзсэн хоёр цуврал сургалтын материалыг гаргадаг. Энэ нь соёлын үнэт зүйлс, хэтийн төлөв нь ихэвчлэн өөр өөр байдаг ахлах сургуулийн сурагчдын шилжин суурьших явцыг харуулсан байдлаар сэдвүүдэд хандахыг эрмэлздэг. Мөн ахлах ангийн сурагчдыг үе тэнгийнхнээсээ эсвэл өөрийн соёл иргэншлээс суралцах боломжийг олгох зорилготой үе тэнгийн боловсролын олон төслийг хэрэгжүүлдэг. Багш нар семинарт оролцож, заах арга барилын талаар ярилцаж, сурч болно.

Сэтгүүлчдэд зориулсан төслүүд

Орон нутгийн сэтгүүлчид идэвхтэй ардчиллыг төлөвшүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Орон нутгийн сэтгүүлчид хүмүүст чухал асуудлын талаар шийдвэр гаргахад нь тусалдаг бол агентлаг нь сэтгүүлчдэд үүнийг хийхэд тусалдаг. Агентлаг нь 1972 оноос хойш орон нутгийн сэтгүүлчдэд тусгайлан зориулсан хөтөлбөрөөр хангаж ирсэн. Ингэхдээ улс төрийн тайлангийн чанарыг сайжруулдаг бүх зүйл нийгэмд улс төрийн боловсролд үйлчилдэг энгийн бөгөөд мөнхийн философийг баримталдаг. “Орон нутгийн сэтгүүлзүйн хөтөлбөр” гэж нэрлэгддэг бие даан сайжруулах сургалтыг зохион байгуулдаг. Орон нутгийн сэтгүүлчид, ерөнхий редакторуудаас бүрдсэн байнгын баг практик сургалт зохион байгуулж, уулзалт зохион байгуулж, холбогдох удирдамж боловсруулдаг. Агентлаг өөрөө орон нутгийн сэтгүүлчдэд зориулагдсан олон арга хэмжээг зохион байгуулдаг. Үүнд жил бүр алдартай "Forum

Lokaljournalismus" бага хурал, семинар, гарын авлага, хэвлэлийн үйлчилгээ, семинар гэх мэт зүйлс орно. Орон нутгийн хэдэн арван мянган сэтгүүлчид хөтөлбөрийн санал болгож буй өргөн боломжуудыг ашигладаг. "Drehscheibe" гэж нэрлэгддэг хэвлэлийн алба (шууд утгаараа төмөр замын чиглэлийг өөрчлөх механизм) нь агентлагийн, орон нутгийн сэтгүүлчдэд санал болгодог өөр нэг үйлчилгээ юм. Энэхүү сэтгүүл, вэбсайт (өдөр бүр шинэчлэгддэг) нь сонирхолтой нийтлэл эсвэл сонины тусгай сэдвүүдийг хуваалцах замаар Герман даяар орон нутгийн шинэлэг сэтгүүл зүйн жишээг харуулдаг. Энэхүү хөтөлбөрийн зорилтот бүлгийг 2004 онд өргөжүүлэн орон нутгийн болон бүс нутгийн радио станцуудын радио сэтгүүлчдийг хамруулсан. Мэдээжийн хэрэг орон нутгийн онлайн сэтгүүлчид эсвэл медиа сэтгүүлчдийг урьж байдаг.

Улс төрийн хамаарал багатай өсвөр үеийнхэнд зориулсан төслүүд

Агентлаг нь нь улс төрийн сонирхол багатай залуучуудад хүрэх шинэ арга барилыг боловсруулж, турших зориулалттай хэлтэс байгуулсан. Улс төрийн талаар өөрсдийгөө мэдээлэх ямар ч дотоод хүсэл эрмэлзэлгүй, сурган хүмүүжүүлэх хэрэгслүүдийн багцыг олж авах боломжгүй залуусын нэлээд том бүлэг байдаг. Уг бүлэг ямар зүйлд сонирхолтой байгаа болон бусад нөхцөл байдлаар судалгааг хийж, үүний үндсэн дээр сургуулийн курс, хичээлээс гадуур ашиглах шинэ форматыг боловсруулж байна. Эдгээр залуусын хэрэгцээг хангах үүднээс сургалтын хэрэглэгдэхүүн, телевиз, киноны төслүүдийг боловсруулжээ.

Бага насны хүүхдүүдийн иргэний боловсрол

Агентлагийн хүүхдэд зориулсан Герман/Англи хэлний хоёр хэлтэй вэбсайтын зорилго - www.hipharpigland.de- 8-14 насны хүүхдүүдийг улс төрд сонирхолтой, мэдээлэлтэй байдлаар сонирхуулах явдал юм. Энэ нь анхан шатны мэдлэгийг өгч, хүүхдүүдийг идэвхтэй оролцох, улс төрийн сэдвүүдэд идэвхтэй, шүүмжлэлтэй хандах сэдэл төрүүлдэг. Хүүхдүүд өөрсдийн санал бодлоо илэрхийлэх, асуултанд хариулах, форум дахь хэлэлцүүлэгт хувь нэмэр оруулах, санал өгөхийг хүсдэг. Удалгүй тэд өөрсдөө жижиг хүүхэлдэйн кино хийх урилга авах гэж байна. Аюулгүй байдлын үүднээс вэбсайт дээр нийтлэхээс өмнө бүх харилцаа холбоог зохицуулдаг. Вэбсайтын медиа-боловсролын үзэл баримтлалд вэбсайтыг хөгжүүлэхэд хүүхдүүдийн оролцоо, хүүхдүүд болон янз бүрийн чиг үүргийн редакторуудын хооронд өргөн хүрээний хувийн харилцаа холбоо орно. Вэбсайтад Хиппос, туулай, гахайн орон болох HipharpigLand -ийн гол дүрүүдийн хэсгүүдийг багтаасан хэвлэмэл комик номууд дагалддаг. Улс төрийг тайлбарласан CD, боловсролын өнгөлөг зурагт хуудас бас бэлддэг байна.

Кино мэдлэг ба медиа сурган хүмүүжүүлэх

Орчин үеийн нийгэмд бидний амьдарч буй дэлхийн "бодит байдал" нь хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамждаг: нийгмийн харилцан үйлчлэл, аливаа зүйлийн талаар олж мэдэх, ажил дээрээ эсвэл гэртээ өдөр тутмын амьдралаа зохицуулах, нийгэм, соёлын интеграцын үйл явц, өөрийн байр суурийг тусгах. Нийгэм, олон нийтийн яриа, түүхэн өгүүллэгүүд - энэ бүхнийг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслгүйгээр төсөөлөхийн аргагүй юм. Сонин, радио, телевиз гэх мэт уламжлалт хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдээс эхлээд гар утас, таблет компьютер гэх мэт илүү орчин үеийн хэлбэрүүд, төрөл бүрийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд бидний хийдэг бараг бүх зүйлд дагалддаг. Тиймээс хэвлэл мэдээллийн мэдлэг бол хүн бүрийн боловсролын үйл явцын салшгүй хэсэг байх ёстой чухал ур чадвар юм. Агентлагийн ажил нь хүмүүст "шинэ хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл" гэж нэрлэгддэг зүйлийг нэн чухал байдлаар ашиглах боломжийг олгодог. Үүнд дараах зүйлийг хайж олох боломжтой болно. Мэдээлэл, түүний эх сурвалжид хандах, үнэлэх, хянах, түүнчлэн шинэ хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр хувь хүний болон нийгмийн чадавхыг ашиглах боломжтой болно. Өөр нэг анхаарал хандуулах зүйл бол киноны бичиг үсэг юм. Кино нь тэдний нийгэм, соёлын нөхцөл байдлыг үргэлж тусгадаг тул киног зөвхөн урлагийн нэг төрөл гэж үзэхээс гадна тэдний дамжуулж буй захиас, дүр төрхийг шүүмжлэлтэй авч үзэх ёстой. Тиймээс хэвлэл мэдээллийн боловсролыг бүх талаар хөгжүүлэх ажлыг боловсролын үйл явцад киног оруулах замаар хэрэгжүүлэх ёстой.

Холбооны Улсын Улс төрийн боловсролын агентлагийн сургалтын сэдвийн хүрээн дэх Үндсэн хууль

Үндсэн эрхүүд

Алхам бүртээ бид үндсэн эрхүүдтэй тулгардаг. ХБНГУ-ын Үндсэн хуулийг 1949 онд баталснаас хойш ихэнх үндсэн эрхүүд үг хэллэгээрээ өөрчлөгдөөгүй. Гэсэн хэдий ч тэдгээр нь хатуу бүтэц биш юм. Боловсрол нь тэгш боломжийг багтаасан гэсэн санаа улам бүр нэмэгдсээр байна. Эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн тэгш эрх гэдэг нь юу гэсэн үг вэ гэдэг санаа үндсэндээ өөрчлөгдсөн бөгөөд ийм эрх нь зөвхөн төр, иргэн хоёрын хооронд төдийгүй хувь хүмүүсийн хооронд ямар их ач тустай болох нь улам бүр тодорхой болж байна. Шүүх нь хувь хүмүүсийн хоорондын үр нөлөөг харгалзан үзэх ёстой. Үндсэн хуулийн үндсэн эрх нь олон хүмүүсийн дунд илэрхийлэгдэх боломжтой нэг илэрхийлэл юм. Ихэнх мужууд үндсэн эрхээ тогтоосон байдаг.

Үндсэн эрхийн онцлог шинж чанарууд

Хүний эрх нь нийтээрээ хүчин төгөлдөр боловч үндсэн эрхийг төр баталгаажуулдаг тул хэрэгжүүлэх боломжтой байдаг. Тэд иргэний эрхээс илүү өргөн хүрээний хүмүүст нөлөөлдөг бөгөөд агуулга, хамрах хүрээ, үйл ажиллагааны хэлбэрээрээ ялгаатай байдаг.

"Хүний нэр төр халдашгүй. Үүнийг хүндэтгэх, хамгаалах нь төрийн бүх эрх мэдлийн үүрэг юм" Хүний эрх гэж байдаг шалтгаан нь хүний нэр төр юм гэж Үндсэн хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан байдаг. Эдгээр нь "хүн төрөлхтөн бүрийн үндэс суурь, дэлхийн энх тайван, шударга ёсны үндэс" юм.

Тэгэхээр Үндсэн хууль өөрөө хамгийн түрүүнд хүний эрхийн тухай ярьдаг. Гэхдээ дараа нь 1-р зүйлийн 3 дахь хэсэгт: "Дараах үндсэн эрхүүд нь хууль тогтоомж, гүйцэтгэх эрх мэдэл, харьяаллыг шууд дагаж мөрдөх хууль гэж холбодог." Үндсэн хууль нь үндсэн болон хүний эрхийг хоёуланг нь нэрлэсэн байдаг, учир нь эдгээр нэр томьёо хоёулаа ижил төстэй зүйлийг илэрхийлдэг боловч ижил биш юм. Хүний эрхийн тухай ойлголт нь гүн ухаан, төрийн онолоос эхтэй. 19 -р зуунаас хойш барууны ертөнцөд анхаарлаа хандуулснаар хүн бүр төрснөөсөө эхлэн эрхтэй байх тухай ойлголт давамгайлж байна. Энэ нь Бурханы өгсөн Христийн шашны үүднээс авч үзвэл, эдгээр хүний эрхийг хүний мөн чанарын нэг хэсэг гэж үздэг. Гэгээрэл ба хүмүүнлэг үзэл рүү буцдаг. Тэд салшгүй, өөрөөр хэлбэл тэдгээргүйгээр хэн ч хийж чадахгүй, тэд хуваагдашгүй бөгөөд дэлхий даяар хэрэглэгддэг. Тиймээс төр эдгээр эрхийг төрөөс олгохгүй байсан ч хүмүүс ийм эрхтэй байдаг. Тийм ч учраас тэдгээр нь бичигдээгүй хууль тул хязгаарыг нь нарийн тогтоогоогүй байна. Гэхдээ НҮБ-ын гишүүн бүх улс нэг тодорхойлолтод гарын үсэг зурсан байдаг: 1948 оны Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал.

Үндсэн эрхүүд нь хоорондоо маш төстэй зүйл юм: агуулгын хувьд тэдгээр нь ихэвчлэн хүний эрхтэй ижил байдаг. Гол ялгаа нь Үндсэн хуульд байдаг шиг тэднийг төр өөрөө хүлээн зөвшөөрсөнд л ялгаа бий. Төр тэднийг хүлээн зөвшөөрдөг тул тэдгээрийн томьёолол нь илүү тодорхой хэлбэрийг өгсөн бөгөөд муж, тогтолцооноос хамааран хувь хүн үүнийг хэрэгжүүлж, хэрэгжүүлэх боломжтой болно. Үндсэн хууль нь хүний эрхийн үзэл санааг хэлдэг бөгөөд үүнийг үндсэн эрхээр хэрэгжүүлэхийг хүсч байгаагаа тодорхой заасан байдаг. Хүний эрх гэдэг нэр томьёог олон улсын хэмжээнд ийм байдлаар ашигладаг бөгөөд энэ нь үндсэн эрхээс ялгагддаг. Үүний зэрэгцээ Үндсэн хуулийн үндсэн эрхийн төлөө шинжлэх ухаанд бас нэг ялгаатай зүйл бий.

Үндсэн эрхийг яагаад тэд өргөдөл гаргаж байгаа, агуулга нь юу, хэнд хандаж, хэрхэн ажилладаг зэргээр нь ялгаж салгаж болно.

Ерөнхийдөө үндсэн болон хүний эрхийг эрх чөлөө, тэгш эрх гэж ялгадаг. Үндсэн хуулийн дагуу үндсэн эрхийн бүтцэд хүний нэр төрийг давамгайлах элемент болгон нэмж оруулсан болно. Энэ нь ерөнхийдөө хамаатай бөгөөд үндсэн эрх болгонд зөрчигдөх ёсгүй үндсэн эрхүүд багтдаг. Эдгээр эрх нь зөвхөн хувь хүн бүрийн эрх биш, түүгээр дамжуулан олон нийт амьдралыг олж авдаг.

Карлсруэ хотын үндсэн эрхийг хамгаалах - Холбооны Үндсэн хуулийн шүүх

Холбооны Улсын Үндсэн хуулийн шүүх бол Үндсэн хуулийн дээд хамгаалагч бөгөөд шүүгчид нь улс төрийн хувьд хараат бус, онцгой эрх мэдэлтэй байдаг. Энэ бол зөвхөн мужийн шүүх биш, харин хүн бүрийн гомдлыг Үндсэн хуулиар дамжуулан авах боломжтой.

Холбооны Үндсэн хуулийн шүүх бол ХБНГУ-ын хамгийн нэр хүндтэй байгууллагуудын нэг юм. Судалгааны явцад хамгийн алдартай үнэлгээ авахын тулд цагдаа нартай байнга өрсөлддөг. Карлсруэ хотын шүүгчдэд үндсэн эрхийг хамгаалагч, хамгаалагчийн үүрэг өгдөг. Хэдийгээр энэ нь бүх Засгийн газрын агентлагуудын үүрэг боловч Холбооны Үндсэн хуулийн шүүх нь үндсэн эрхийг хамгаалах тусгай чиг үүрэгтэй байдаг. Холбооны зарим мужуудын нэгэн адил, гэхдээ дэлхийн бусад олон улсаас ялгаатай нь хэн ч байсан Үндсэн хуулийн дагуу шүүхэд хандаж болно. Энэ чиг үүргийн хувьд энэ нь төрийн бусад байгууллагуудын маргааныг шийдвэрлэдэг зөвхөн мужийн шүүх биш "иргэний шүүх" юм. Хэрэв энэ нь зөвхөн шүүхийн шийдвэр, захиргааны акт, захирамж биш үндсэн эрхийг зөрчсөн хууль юм бол Холбооны Үндсэн хуулийн цэцээс өөр ямар ч шүүх уг хуулийг үндсэн хууль зөрчсөн, хүчингүй гэж зарлаж чадахгүй: зөвхөн татгалзсан гэж нэрлэдэг.

Хувь хүний үндсэн эрх

Үндсэн хуульд хувь хүний үндсэн эрхийг нэрлээгүй болно. Гэхдээ үндсэн эрх бүрийн хувьд нэр томьёо нь байгалийн шинж чанартай болсон. Дараах танилцуулгад 1-ээс 19 дүгээр зүйлүүдийг (18 -аас бусад) харгалзан үзсэн бөгөөд дараах үндсэн хуулийн эх бичвэрт дурдсан үндсэн эрхүүдтэй тэнцэх эрхийг зохих газарт нь оруулсан болно.

- Хүний нэр төрийг хамгаалах
- Эрх чөлөө ба хувь хүний эрх
- Хуулийн өмнө тэгш байдал
- Итгэл. (Ухамсар, итгэл үнэмшлийн эрх чөлөө)
- Үзэл бодол, урлаг, шинжлэх ухаанаас ангид байх
- Гэрлэлт, гэр бүл, гэрлээгүй эцэг эхийн хүүхдүүдийг хамгаалах
- Сургуулийн систем
- Чуулганы эрх чөлөө
- Нэгдэх эрх чөлөө
- Захидал харилцаа, шуудан, харилцаа холбооны нууцлал
- Хөдөлгөөний эрх чөлөө
- Ажил эрхлэх эрх чөлөө
- Цэргийн алба хаах болон бусад үүрэг
- Гэрийн халдашгүй байдал
- Өмч хөрөнгө, өв залгамжлал, хурааж авах, нийгэмшүүлэх
- Гадаадад гаргах, шилжүүлэн өгөх
- Орогнол хүссэн үндсэн эрх
- Өргөдөл гаргах эрх
- Шүүхийн үндсэн эрх
- Бусад үндсэн хуульд заасан үндсэн эрхүүд

UIN.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХАВСРАЛТ 1

Австралийн Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн 2020-2021 оны стратеги төлөвлөгөө¹¹⁶

Зорилго: Австралийн Үндсэн хууль, засаглалын тогтолцооны түүх, үйл ажиллагааны талаарх олон нийтийн ойлголт, үнэлэмжийг дээшлүүлэх.

Алсын хараа: Ялангуяа залуучуудад зориулсан Австралийн Үндсэн хуулийн талаарх мэдлэг, ойлголт, хандлага, оролцоог сайжруулах, нэмэгдүүлэх.

Зорилт:

1. Хүүхдүүд 16 нас хүртлээ Үндсэн хуулийн мэдлэг олж авах, төрийн тогтолцоо хэрхэн ажилладаг, үүсэл хөгжлийн талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх;
2. Дараах төсөл хөтөлбөрүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэх. Үүнд:
 - Ерөнхий захирагчийн нэрэмжит шагналын хөтөлбөр;
 - Үндсэн хуулийн форум зохион байгуулах;
 - NSW Үндсэн хуулийн төвийг хөгжүүлэх;
 - Викторийн Үндсэн хуулийн төвийг хөгжүүлэх;
 - Багш, мэргэжилтэн бэлтгэх байгууллагуудын сургалтын хөтөлбөр болон эх сурвалж;
 - Австралийн сургуулиудын багш, сурагчдад зориулсан Үндсэн хуулийн сурах бичгийг хэвлүүлэх;
 - Австралийн Үндсэн хуулийн төв-3 байгуулах;
 - Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн мэргэжил дээшлүүлэх сургалтын хөтөлбөрийг багш нарт цахим хэлбэрээр дамжуулах;
3. Үндсэн хуулийн зургаан зарчмын талаарх ойлголтыг сурталчлах (Ардчилал, хууль засаглал, эрх мэдлийн хуваарилалт, үзэл баримтлал, эрх, үндэстэн)

Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн удирдах зарчим

- Австралийн Үндсэн хуулийн түүх, засаглалын тогтолцоо, өнөөгийн хамаарлын талаарх ойлголт, үнэлэмжийг нэмэгдүүлэх;
- Үндсэн хуулийн боловсролын бодит хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж буй сургууль, багш, оюутнуудын сургалтын хэрэгцээг хангах;
- Бие даасан бүрэн бүтэн байдал;
- Нам бус;
- Инновац;
- Засгийн газар, Австралийн дээд шүүх, мужийн дээд шүүхүүд, ерөнхий захирагч ба мужийн захирагчид, их дээд сургуулиуд, боловсролын газар болон бусад холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах;
- Филантропи.

Үр дүн 1 Австралийн Үндсэн хуулийн төвийн хөгжил

- Хамтын нөхөрлөлийн орноос үзүүлсэн 2 сая долларын санхүүжилтээр хэрэгжүүлэх 2-р шатны төслийг амжилттай хэрэгжүүлэх.
- Дээд шүүхийн дэргэдэх Австралийн Үндсэн хуулийн төвийн үзэсгэлэнгийн шинэ агуулга, Австралийн сургуулиудын сургалтын хөтөлбөрийн вебсайтыг хөгжүүлэх.
- 2-р үе шат 2022 оны 2-р үе дууссаны дараа Австралийн Үндсэн хуулийн төвийг үргэлжлүүлэн хөгжүүлэхийн тулд санхүүгийн асуудлыг шийдвэрлэх.

¹¹⁶ <http://cefa.org.au/constitution-education-fund-strategic-plan-2020-2021>

- Австрали болон хилийн чанад дахь бусад холбогдох байгууллагуудтай (жишээ нь Австралийн Үндэсний Архив, Баруун Австралийн Үндсэн хуулийн төв, АНУ -ын Үндсэн хуулийн төв) болон бусад байгууллагуудтай хамтран ажиллах хүрээг өргөжүүлэх.
- Оюутнуудын Үндсэн хууль болон засаглалын тогтолцооны талаарх мэдлэг, ойлголтыг сайжруулах.

Үр дүн 2 Амбан захирагчийн нэр хүндтэй шагнал

- Амбан захирагчийн шагналыг боломжит өргөдөл гаргагчид, их дээд сургуулиуд болон Австралийн олон нийтэд үр дүнтэй сурталчлах.

Үр дүн 3 Чанартай маркетингийн арга барил, дижитал медиа

- Үндсэн хуулийн ач холбогдлын талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэхийн тулд орчин үеийн үндсэн хуулийн сэдвүүд, асуудлуудын талаар судлах.
- CEFA -ийн нийгмийн мэдээллийн стратегийг хэрэгжүүлэх.
- Илүү үр дүнтэй харилцахын тулд CEFA -ийн мэдээллийн технологийн болон дижитал платформыг сайжруулах.

Үр дүн 4 Үндсэн хуулийн эрдэнэсийн сан

- Хүмүүсийн холбооны түүхэнд байгуулсан үндэсний хөтөлбөрийг дэлгэрүүлэх
- Холбоо байгуулах, Үндсэн хууль бичихээс өмнө гэр бүлийн үнэт зүйлс, эд өлгийн зүйлс, гэрэл зураг, захидал, түүхийг судлах үйл явцыг шийдвэрлэх.
- Үндэсний сурталчилгааны кампанит ажил өрнүүлэх.

Үр дүн 5 Улсын Үндсэн хуулийн төвүүдийг хөгжүүлэх

- NSW мужийн Үндсэн хуулийн төвийн үзэл баримтлалын төлөвлөгөөг боловсруулж, санхүүжилт олж авах.
- Викториа мужийн Үндсэн хуулийн төвийн санхүүжилт олж авах.

Үр дүн 6 Үр ашигтай, зохистой, тогтвортой дэд бүтэц хөрөнгө босгох

- CEFA -ийн 25 жилийн ойн жилийн танилцуулга гаргах, (цар тахлын улмаас 2021 оны 7 -р сар хүртэл хойшлуулсан).
- Цаашид засгийн газрын буцалтгүй тусламж, корпорацын ивээн тэтгэлэг, сангийн буцалтгүй тусламж, хувь хүний хандиваас бүрдсэн буяны хандивын төлөвлөгөө боловсруулах.
- Жилд 1000 доллар ба түүнээс бага хувиар хандивлагчдын санхүүгийн дэмжлэгийг үргэлжлүүлэх.
- CEFA -ийн хөрөнгө босгох хороог хэрэгжүүлэх.
- Цар тахлын улмаас онлайн байсан ч гэсэн жилийн арга хэмжээний хөтөлбөрийг дахин сэргээх.

UIN.MN
СУДАЛГААНЫ САН

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- <https://peo.gov.au/>- Парламентын боловсролын газар
- <http://cefa.org.au/#:~:text=The%20Constitution%20Education%20Fund%20Strategic,the%20Australian%20system%20of%20Government> - Үндсэн хуулийн боловсролын сан
- <http://cefa.org.au/school-parliaments-primary-and-secondary> - Сургуулийн парламент хөтөлбөр
- <http://www.cefa.org.au/governor-generals-prize> - Амбан захирагчийн нэрэмжит шагнал
- <http://www.cefa.org.au/cefas-constitutional-forum-ccf> - Үндсэн хуулийн форум
- <http://cefa.org.au/australian-constitution-centre> - Австралийн боловсролын Үндсэн хуулийн төв
- <http://cefa.org.au/constitution-education-fund-strategic-plan-2020-2021> - Үндсэн хуулийн боловсролын сангийн 2020-2021 оны стратеги төлөвлөгөө
- <https://www.bpb.de/>
- <https://www.bundestag.de/>
- National Constitution Center. <https://constitutioncenter.org>
- Constitution Heritage Act of 1988. <https://www.congress.gov/100/statute/STATUTE-102/STATUTE-102-Pg1640.pdf>
- Constitution Heritage Act of 1988. <https://www.congress.gov/100/statute/STATUTE-102/STATUTE-102-Pg1640.pdf>
- American constitution society. <https://www.acslaw.org/>
- CITC Curriculum. <https://www.acslaw.org/get-involved/volunteer-opportunities/constitution-in-the-classroom/>

УИХ.МН
СУДАЛГААНЫ САН